

Poradnia prawna

Sekcja prawa karnego

SSP

Materiał pomocniczy:

Rozpoczęcie postępowania przygotowawczego.

MGR BŁAŻEJ BOCH

KATEDRA POSTĘPOWANIA KARNEGO

WYDZIAŁ PRAWA, ADMINISTRACJI I EKONOMII

UNIWERSYTET WROCŁAWSKI

Rozpoczęcie przygotowawczego

postępowania

- zawiadomienie o uzasadnionym podejrzeniu popełnienia przestępstwa
- postępowanie sprawdzające
- czynności w niezbędnym zakresie
- odmowa wszczęcia postępowania karnego
- wszczęcie postępowania karnego

Przebieg postępowania karnego

Czynności przed wszczęciem postępowania np. art. 307 kpk, czynności operacyjno - rozpoznawcze

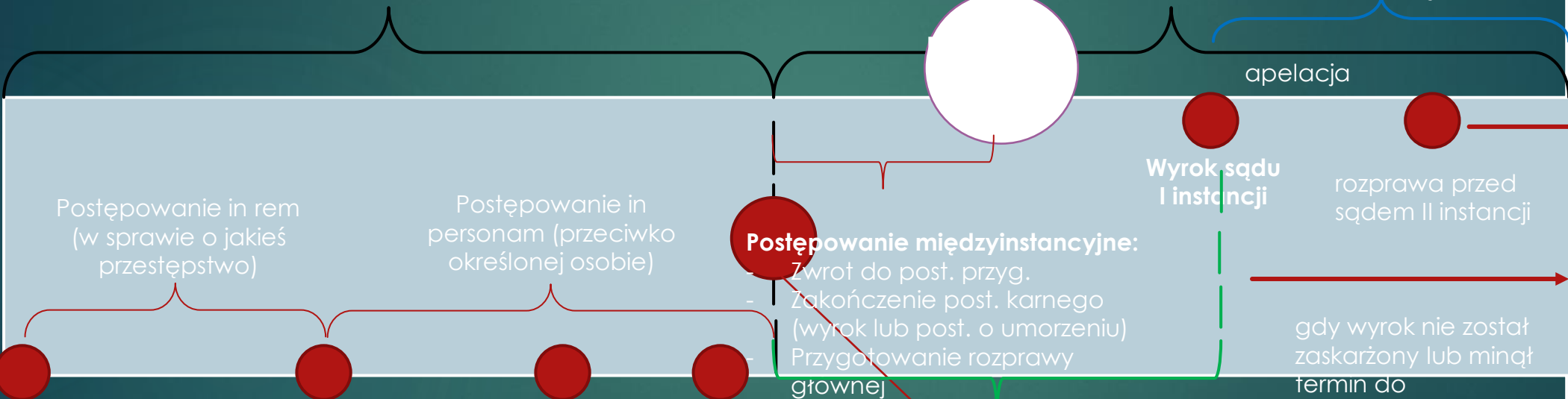
Postępowanie przygotowawcze

- prowadzi prokurator
- Strony: podejrzany i pokrzywdzony

Postępowanie sądowe

- Prowadzi sąd
 - Strony: oskarżyciel i oskarżony
- postępowanie przed sądem II instancji**

Kasacja,
wniosek o
wznowienie
postępowania

Wydanie postanowienie o wszczęciu postępowania przygotowawczego – art. 303

Przedstawienie zarzutów – art. 313 (wyjątkowo art. 308)

Końcowe zaznajomienie z materiałami postępowania – art. 321

Postępowanie przed sądem I instancji
Wydanie postanowienia o zamknięciu post. przygotowawczego - art. 321 § 6

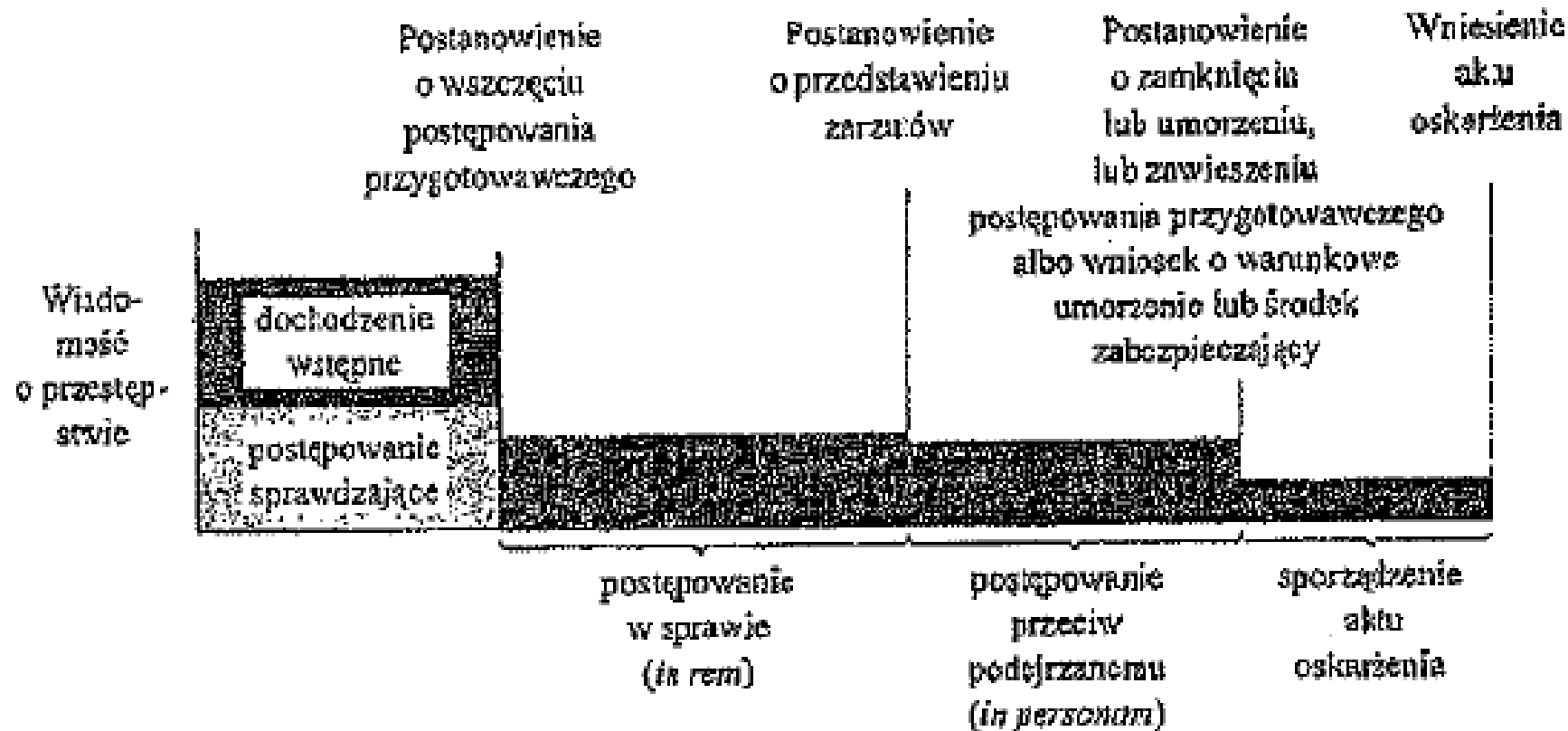
gdy wyrok nie został zaskarżony lub minął termin do zaskarżenia

- Zakończenie postępowania przygotowawczego:
- Umorzenie postępowania
 - Skierowanie sprawy do sądu

- Akt oskarżenia
- Wniosek o w.um.p.
- Wniosek z art. 335 § 1
- Wniosek o rozpoznanie sprawy w trybie przersp.
- Wniosek o um. post. i zast. środków zabezpieczających

Prawomocny wyrok

Porządek czynności w śledztwie i dochodzeniu

Tablica 39. Przebieg postępowania przygotowawczego

Uwaga: już postępowanie w sprawie (*in rem*) może zostać umorzone lub zawieszono.

Porządek czynności w śledztwie i dochodzeniu

1. Czynności poprzedzające formalne wszczęcie postępowania przygotowawczego
 - ▶ postępowanie sprawdzające (art. 307)
 - ▶ czynności w niezbędnym zakresie (art. 308)
2. Formalne wszczęcie śledztwa/dochodzenia w sprawie (faza *in rem*)
3. Przedstawienie zarzutów (faza *ad personam*) i modyfikacja zarzutów
4. Czynności dowodowe
5. Zakończenie postępowania przygotowawczego
6. Sposoby zakończenia postępowania przygotowawczego → umorzenie (różne wersje) albo skierowanie sprawy do sądu

Wszczęcie postępowania przygotowawczego

Art. 303 k.p.k.

Postępowanie przygotowawcze wszczyna się z urzędu lub na skutek zawiadomienia, jeżeli istnieje uzasadnione podejrzenie popełnienia przestępstwa.

- ▶ Postępowanie wszczyna się **w sprawie** (faza in rem)
 - ▶ organy nie wiedzą jeszcze kto jest podejrzanym,
 - ▶ zbierają informacje, które pozwoliłyby na postawienie zarzutów konkretnej osobie
- ▶ Uzasadnione podejrzenie popełnienia przestępstwa to tzw. faktyczna podstawa wszczęcia śledztwa lub dochodzenia
- ▶ Konieczne jest posiadanie danych, na podstawie których można zasadnie podejrzewać, że miało miejsce przestępstwa

Wszczęcie postępowania przygotowawczego

- źródła informacji o przestępstwie
 - ▶ Informacje własne organów procesowych („sposrzeżenia własne”)
 - ▶ Zawiadomienie o możliwości popełnienia przestępstwa
 - ▶ Samooskarżenie
 - ▶ Wiadomości z radia, prasy, telewizji
 - ▶ Wyniki działań operacyjnych
 - ▶ Anonim
 - ▶ w przypadku anonimu konieczne jest szczególnie dokładne zweryfikowanie jego treści, jeżeli informacje w nim zawarte w ogóle wydają się wiarygodne
 - ▶ Najmniej „pewne” źródło informacji

Obowiązek zawiadomienia o przestępstwie

SPOŁECZNY

- ▶ Art. 304 § 1 – każdy dowiedziawszy się o popełnieniu przestępstwa **ściganego z urzędu** ma społeczny obowiązek zawiadomić o tym prokuratora lub Policję
- ▶ Za naruszenie społecznego obowiązku zawiadomienia o przestępstwie nie ponosi się odpowiedzialności prawnej

Oprócz niezwłocznego zawiadomienia, instytucje z art. 304 § 2 są obowiązane przedsięwziąć niezbędne czynności do czasu przybycia organu powołanego do ścigania przestępstw lub wydania przez ten organ zarządzenia, aby nie dopuścić do zatarcia śladów i dowodów przestępstwa

PRAWNY

- ▶ Szczególna postać obowiązku zawiadomienia o przestępstwie; naruszenie wiąże się z ponoszeniem odpowiedzialności karnej (lub dyscyplinarnej).
- ▶ Dotyczy:
 1. art. 304 § 2 – **instytucji państwowych i samorządowych, które w związku ze swoją działalnością dowiedziały się o popełnieniu przestępstwa**
 2. art. 240 § 1 k.k. – każdy ma **prawny obowiązek** zawiadomić o przestępstwach wyliczonych w tym przepisie. Są to m.in. ludobójstwo, zdrada, zamach stanu, zabójstwo, bezprawne pozbawienie wolności, przestępstwa o charakterze terrorystycznym

UWAGA NA:

- ▶ Art. 240 § 2 – kontratyp „nie popełnia przestępstwa”
- ▶ Art. 240 § 3 – klauzula niekaralności „nie podlega karze”
- ▶ Prawny obowiązek z art. 240 § 1 nie dotyczy także osób z art. 178 k.p.k.

Zawiadomienie o przestępstwie

Niezwłocznie po otrzymaniu zawiadomienia o przestępstwie organ powołany do prowadzenia postępowania przygotowawczego jest obowiązany wydać postanowienie o:

wszczęciu

LUB

**Odmowie
wszczenia**

Jeżeli organ procesowy nie znajduje dostatecznej podstawy (w świetle wymagań z art. 303) do wszczęcia postępowania, ale jednocześnie możliwość popełnienia przestępstwa nie jest wykluczona, k.p.k. dla takich sytuacji przewiduje instytucję **postępowania sprawdzającego** – art. 307 k.p.k.

O wszczęciu lub odmowie wszczęcia zawiadamia się osobę lub instytucję państwową, samorządową lub społeczną, która złożyła zawiadomienie o przestępstwie. Jeżeli nie zostaną oni w ciągu 6 tygodni powiadomieni o wydaniu odpowiedniego postanowienia, mogą wnieść **zażalenie** do prokuratora nadrzędnego albo powołanego do nadzoru nad organem, któremu złożono zawiadomienie. → tzw. **skarga na bezczynność**

Postępowanie sprawdzające art. 307

Organy postępowania mogą sprawdzać własne informacje o przypuszczeniu popełnienia przestępstwa albo te, zawarte w zawiadomieniu.

- ▶ Postępowanie sprawdzające **wyprzedza postępowanie karne, ponieważ toczą się przed jego wszczęciem**. Powinno być ograniczone do zbadania dopuszczalności wszczęcia śledztwa (dochodzenia).
- ▶ Można żądać uzupełnienia danych zawartych w zawiadomieniu o przestępstwie lub dokonać w tym zakresie sprawdzenia faktów.
 - ▶ Uzupełnienie danych – np. przekazanie dodatkowej informacji
 - ▶ Sprawdzenie faktów – przeprowadzenie rozmów, wywiadów i obserwacji przez Policję

Postępowanie sprawdzające art. 307

- ▶ **W postępowaniu sprawdzającym nie przeprowadza się dowodu z opinii biegłego ani czynności wymagających spisania protokołu!**
 - ▶ **Wyjątek!** Art. 307 § 2 i 3 → przyjęcie ustnego zawiadomienia o przestępstwie i przesłuchanie w charakterze świadka osoby zawiadamiającej utrwalane w formie protokołu
 - ▶ Pozostałe czynności nie są protokołowane, nie mają charakteru czynności procesowych a ich wyniki nie nabierają mocy dowodowej w postępowaniu karnym
 - ▶ Utrwala się je w formie notatek urzędowych (por. art. 143 § 2)
- ▶ Postępowanie sprawdzające powinno być ukończone **w ciągu 30 dni**. Po tym okresie należy:
 - ▶ **albo wszcząć śledztwo (dochodzenie) albo odmówić wszczęcia**

Wszczęcie postępowania przygotowawczego

- ▶ Poza uzasadnionym podejrzeniem popełnienia przestępstwa niezbędna jest również **prawna dopuszczalność ścigania**, czyli brak przeszkód prawnych w ściganiu danego czynu
- ▶ Warunki dopuszczalności procesu → **art. 17 § 1**
 - ▶ **ważne – na art. 17 § 2**
 - ▶ Do chwili otrzymania wniosku lub zezwolenia władzy, od których ustawa uzależnia ściganie, organy procesowe dokonują **tylko czynności nie cierpiących zwłoki** w celu zabezpieczenia śladów i dowodów, a także czynności zmierzających do wyjaśnienia, czy wniosek będzie złożony lub zezwolenie będzie wydane

Z orzecznictwa...

- ▶ Postanowienie SN z 18.08.2009 r., WSP 4/09
 - ▶ Sędziemu, przeciwko któremu prokurator - wbrew postanowieniom art. 17 § 2 k.p.k. - prowadzi faktyczne śledztwo, przysługują uprawnienia podejrzanego.
- ▶ Postanowienie SA w Katowicach z 5.08.2015 r., II Akz 427/15
 - ▶ Przepis art. 17 § 2 k.p.k. nakłada na organy prowadzące postępowanie obowiązek wyjednanie zgody na ściganie, zaś do chwili otrzymania wniosku lub zezwolenia władzy, od których ustawa uzależnia ściganie, organy procesowe dokonują tylko czynności nie cierpiących zwłoki w celu zabezpieczenia śladów i dowodów, a także czynności zmierzających do wyjaśnienia, czy wniosek będzie złożony lub zezwolenie będzie wydane.
- ▶ Uchwała SN z 13.01.2017 r., SNO 55/16
 - ▶ Możliwość konwalidacji braku, o którym mowa w art. 17 § 1 pkt 10 k.p.k. wynika z art. 17 § 2 in fine k.p.k., który przewiduje, że w razie nieistnienia takiego zezwolenia sąd, rozstrzygający w przedmiocie procesu, podejmuje czynności zmierzające do wyjaśnienia, czy zezwolenie będzie wydane. Oznacza to również obowiązek oczekiwania przez ten sąd na rezultat postępowania wпадkowego zainicjowanego wnioskiem o zezwolenie na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności, gdy wniosek został złożony. Unormowanie określone w art. 17 § 2 k.p.k. świadczy o tym, że wskazana negatywna przesłanka dopuszczalności procesu głównego ma charakter względny, to znaczy, przeszkoda ta, uniemożliwiająca jego wszczęcie albo kontynuowanie, jest usuwalna.

POSTANOWIENIE O:	ŚLEDZTWO	DOCHODZENIE
<p>WSZCZĘCIU śledztwa lub dochodzenia</p> <p>NIEZASKARŻALNE</p>	<p>WYDAJE WYŁĄCZNIE PROKURATOR</p> <p>(art. 305 § 3)</p> <p>→ Postanowienie z uzasadnieniem</p>	<p>1. CO DO ZASADY - POLICJA LUB INNY UPRAWNIONY ORGAN</p> <ul style="list-style-type: none"> nie ma obowiązku zawiadamiania prokuratora <p>2. MOŻE WYDAĆ PROKURATOR JEŻELI PROWADZI DOCHODZENIE</p> <ul style="list-style-type: none"> Nie trzeba sporządzać uzasadnienia Na wniosek strony organ podaje ustnie powody rozstrzygnięcia
<p>ODMOWIE WSZCZĘCIA</p> <p>ZASKARŻALNE</p> <p style="text-align: center;">↓</p> <p>Zażalenie - art. 306 § 1 k.p.k.</p>	<p>1. PROKURATOR</p> <p>2. Jeżeli postanowienie wydaje POLICJA (LUB INNY UPRAWNIONY ORGAN)</p> <p>→ WYMAGA ZATWIERDZENIA PRZEZ PROKURATORA</p> <p>uzasadnienie</p>	<p>WYDAJE POLICJA LUB INNY UPRAWNIONY ORGAN</p> <p>WYMAGA ZATWIERDZENIA PRZEZ PROKURATORA (art. 325e § 2 – poza umorzeniem rejestrowym)</p> <p>Nie trzeba sporządzać uzasadnienia, wystarczy podać ustnie powody rozstrzygnięcia</p> <p style="text-align: right;">Wyjątek! Art. 325e § 1a</p>

Wszczęcie postępowania przygotowawczego

- ▶ Zgodnie z art. 303 (oraz 325e w zw. z art. 303) śledztwo lub dochodzenie mogą zostać wszczęte po wydaniu formalnej decyzji przez organ prowadzący postępowanie.
- ▶ Wydaje się **postanowienie**
- ▶ Formalne wszczęcie postępowania jest bardzo istotną czynnością. Rozgranicza etap przedprocesowy od procesowego i wskazuje, które czynności organów stanowią już część postępowania karnego.

Czynności w niezbędnym zakresie (art. 308)

Wtedy, gdy konieczne jest natychmiastowe wszczęcie postępowania, bezpośrednio po ujawnieniu przestępstwa a zwłoka może skutkować utratą lub zniekształceniem dowodów.

► Faktyczne wszczęcie postępowania przygotowawczego → „papierek” czyli odpowiednie postanowienie zostanie wydane później

1. W **wypadkach niecierpiących zwłoki**
2. W granicach koniecznych dla **zabezpieczenia śladów i dowodów** przestępstwa przed ich utratą, zniekształceniem lub zniszczeniem

W przeciwieństwie do czynności sprawdzających, są częścią postępowania przygotowawczego

Czynności w niezbędnym zakresie (art. 308)

Prokurator lub Policja może w każdej sprawie, przed wydaniem postanowienia o wszczęciu śledztwa lub dochodzenia, przeprowadzić w niezbędnym zakresie **czynności procesowe**, a zwłaszcza dokonać oględzin (w razie potrzeby z udziałem biegłego), przeszukania, czynności wymienionych w art. 74 § 2 pkt. 1 w stosunku do **osoby podejrzanej** a także przedsięwziąć wobec niej inne niezbędne czynności.

- ▶ Można przesłuchać osobę podejrzaną w charakterze podejrzanego
- ▶ Czynności w niezbędnym zakresie mogą być dokonywane tylko **w ciągu 5 dni od dnia pierwszej tego rodzaju czynności**. Czas trwania śledztwa lub dochodzenia liczy się od dnia pierwszej dokonanej czynności.
- ▶ Mają pełną moc dowodową
- ▶ Po upływie 5 dni należy wydać postanowienie o **wszczęciu śledztwa** albo o **umorzeniu** (jeżeli nie istnieje uzasadnione podejrzenie popełnienia przestępstwa).

Czynności sprawdzające a czynności w niezbędnym zakresie

▶ Art. 307 k.p.k.

1. Organ nie wie czy wszcząć postępowanie czy nie; sprawdza posiadane informacje.
2. Mogą trwać do 30 dni
 - Nie wlicza się do czasu trwania postępowania przygotowawczego
3. Nie przeprowadza się czynności wymagających spisania protokołu
 - wyjątki: art. 307 § 2 i 3
4. Nieformalne czynności, utrwalane w formie notatek urzędowych.
5. Po zakończeniu czynności sprawdzających wydaje się postanowienie o wszczęciu śledztwa (dochodzenia) albo o odmowie wszczęcia

▶ Art. 308 k.p.k.

1. Faktyczne wszczęcie postępowania przygotowawczego.
2. Mogą trwać max. do 5 dni
 - Wlicza się do czasu trwania postępowania przygotowawczego
3. Przeprowadza się czynności, które mają pełną wartość dowodową
 - ▶ art. 308 § 1 i 2
4. Po zakończeniu czynności w niezbędnym zakresie wydaje się postanowienie o wszczęciu śledztwa lub dochodzenia albo postanowienie o umorzeniu śledztwa (dochodzenia).
 - ▶ Umorzenie postępowania mimo że nie zostało ono formalnie wszczęte

Kazus 1

W ramach czynności przeprowadzonych przez prokuratora w trybie art. 308 k.p.k. (czynności niecierpiące zwłoki), telefonicznie wezwano do pomocy biegłego. Biegły przeprowadził niezbędne badania, po czym przystąpił jeszcze tego samego dnia do przygotowywania opinii na potrzeby postępowania przygotowawczego. Następnego dnia prokurator w dalszym toku postępowania potwierdził fakt powołania biegłego we właściwej formie.

Oceń prawidłowość powołania biegłego oraz dopuszczalność wykorzystania w toku procesu karnego sporządzonej w powyższej sytuacji opinii.

Wyrok SN z dnia 27 kwietnia 2009r., V KK 379/08, LEX nr 507949

W wypadkach niecierpiących zwłoki (art. 308 k.p.k.) powołanie biegłego może nastąpić w innej formie niż pisemne postanowienie, także np. w rozmowie telefonicznej, choć musi ono być w dalszym toku postępowania potwierdzone we właściwej formie.

Kazus 2

Komisariat Policji w N. powiadomiony został przez lekarza pogotowia o nagłym zgonie Józefa T. Przybyły na miejsce policjant ustalił, że 89 - letni Józef T. od dawna cierpiał na różne choroby. Lekarz nie podejrzewał przestępnego spowodowania śmierci zmarłego, miał tylko trudności w dokładnym określeniu przyczyny zgonu. Policjant w trybie art. 308 k.p.k. przesłuchał w charakterze świadków członków rodziny zmarłego, dokonał oględzin oraz ustnie powołał biegłego lekarza dla dokonania oględzin zwłok oraz ustalenia przyczyny śmierci.

Oceń postępowanie policjanta.

Kazus 3

Doszło do wypadku drogowego i prokurator oraz policja dokonała na miejscu zdarzenia czynności przewidziane w art. 308 k.k. Okoliczności wypadku były oczywiste, kierujący pojazdem funkcjonariusz policji Artur T. nie zachowując należytej ostrożności potracił rowerzystę powodując u niego obrażenia ciała. Prowadzący czynności natychmiast przystąpił do przesłuchania Artura T. w charakterze podejrzanego, przed wydaniem postanowienia o przedstawieniu zarzutów, uznając że uprawniają go do tego przepisy art. 308 § 2 i 3 k.p.k.

Oceń zaistniałą sytuację procesową.